

Udviklingsperspektiv for Harte og Påby

- et landsbysamfund nær Kolding by

Kontaktgruppen i Harte
Februar 2005

Indhold:

Udviklingsperspektiv for Harte og omegn	3
Karakteristik af Harte og Påby	4
Et landsbysamfund nær Kolding by	5
Landskab	6
Beplantning	7
Bevaring, byggeskik og kulturhistorie	8
Nænsom byudvikling	11
Trafik	13
Miljø	14
Kort notat fra borgermødet	15

Udviklingsperspektivet er udarbejdet for Kontaktgruppen i Harte af GBL Gruppen for by & landskabsplanlægning aps. maj 2004 – oktober 2004. Styregruppe for arbejdet har været arbejdsgrupper bestående af Carl Hilger, Cecilie Skov, Hans Henrik Jensen, Hans Nielsen, Per Larsen, Verner Eskelund, Hans Chr. Pedersen, Bent Lind, Peter Christensen, Anne Grete Eriksen, Jens Peter Schultz, Børge Thomsen og Inge Lise Balken, Alice Brasch, Elisabeth Mørch, Ingolf M. Nielsen, Anne Østergaard Jensen.

Arbejdet er bl.a. baseret på arbejdsgruppernes drøftelser på en række møder i 2004.

Tekst og layout: GBL - Gruppen for by & landskabsplanlægning aps. Tryk: Kolding Kommune. Omslag: luffoto udlånt af Kolding Kommune,

Forslag til udviklingsperspektiv for Harte og omegn

Hermed foreligger udviklingsperspektivet for Harte og omegn til høring. Perspektivet er resultatet af en længere proces blandt landsbyens borgere med bl.a. fremlæggelse af forslaget til udviklingsperspektivet i perioden november - januar 2005. På borgermødet afholdt d. 23.11.04 kom der forskellige bemærkninger og forslag til udviklingsperspektivet. På borgermødet var der en masse tilkendegivelser om at trafikikkerheden for skolebørn og bløde trafikanter i området var dårlig. Især i forbindelse med aflevering af børnene om morgenen på skolen forekommer der ofte farlige situationer. Bemærkninger er refereret bagerst i hæftet. Nogle af de øvrige bemærkninger er ligeledes blevet indarbejdet i hæftet i samråd med arbejdsgruppen. En del af de forslag, der kom frem var allerede nævnt i

forslaget.

Kontaktgruppen for Harte/Ejstrup igangsatte arbejdet med perspektivet og indbød til dannelse af arbejdsgrupper i foråret 2004. Det færdige udviklingsperspektiv for Harte bliver udtryk for borgernes ønsker og ideer til landsbyens udvikling de næste 10-15 år. Hæftet indeholder ønsker og forslag til forbedringer i og omkring landsbyen.

Her er også tale om forslag til initiativer, der kun kan realiseres, hvis de pågældende grundejere og lejere (f.eks. Produktionshøjskolen) er indforstået hermed.

Det er et vigtigt signal overfor Kommunen, at mange borgere engagerer sig i og bakker op om udviklingsperspektivet. Kommunen har opfordret de forskellige landsbysamfund til at udar-

bejde disse perspektiver, for at kende landsbyernes ønsker til udvikling og tiltag.

Perspektivet er disponeret som følger: Først en karakteristik af Harte og Påby, derefter afsnit om de fysiske omgivelser i Harte såsom landskabet, beplantninger, bygninger, bevaringsværdige helheder og kulturhistorie. Perspektivet indeholder endvidere et afsnit, der beskriver ideer og forslag til en nænsom byudvikling og byforbedringer i Harte. Endelig er der et afsnit om trafik- og miljøforhold.

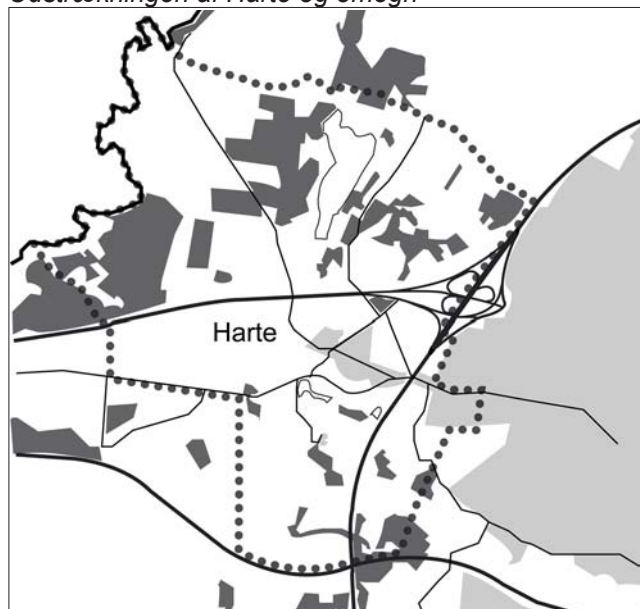
Harte ligger tæt på Kolding by, omgivet af meget smuk og spændende natur. Der er kommet en del boligudstyknings i og omkring Harte de sidste 10 år. Det er et udbredt ønske, at der fremover skal ske en begrænset boligudvikling. Ved udstykning skal der tages et stort hensyn til de bevaringsværdige steder i landsbyen, og at Hartes præg som selvstændig landsby bevares og styrkes.

Det er arbejdsgruppens og Kontaktgruppens håb, at udviklingsperspektivet vil blive et nyttigt værktøj for beboere, foreninger, virksomheder og Kolding Kommune i arbejdet med at sikre en fortsat positiv udvikling i landsbyen.

Kontaktgruppen mener, at borgerne i Harte i den nærmeste fremtid skal arbejde meget aktivt for:

- at der etableres støjdæmpende foranstaltninger på begge sider af motorvejene, som krydser Harte.
- en forskønnelse og trafiksikring af centrale områder i Harte
- at Kolding Kommune i sin boligudbygningsplanlægning sikrer en nænsom tilgang af nye boliger (max. 3-5 boliger om året).
- at bogbussen genindsættes i Harte.
- at der sikres forbedret information i lokalområdet, f.eks. gennem det lyslederkabel, der er etableret.
- at nettet af cykelstier til Ejstrup og Kolding udbygges.
- at veje uden cykelstier, der anvendes til skoletransport og rekreative formål, hastighedsdæmpes.

Udstrækningen af Harte og omegn

Karakteristik af Harte og Påby

Harte ligger sammen med Påby i den vestlige del af Kolding Kommune. Landsbyen ligger i det hjørne, som dannes, hvor den sydgående motorvej og den nye Esbjerg motorvej mødes. En lille del af landsbyens gårde ligger øst for den sydgående motorvej, ind mod Kolding. Landsbyen er bundet sammen af en bro over motorvejen. Mod syd afgrænses Harte landsby af Hartekanalen.

Påby, som består af 4-5 tætliggende gårde, ligger syd for Hartekanalen.

Oprindeligt lå byens centrum omkring de gårde, der i dag er placeret øst for den sydgående motorvej. Kirken er opført i 1100-tallet og blev bygget vest for det daværende Harte. Det skyldtes, at kirken har opland fra både Harte, Påby og Ejstrup. Præstegården ligger i Påby.

Ved siden af kirken ligger Harte Skole. Der har været skole i Harte siden 1669. Siden 1800-tallet har skolen ligget som nabo til kirken. De nuværende bygninger er dog fra 1956, 1994 og 2000.

Skolen har spor fra 0.- 7. klasse. Siden 2001 har der været 2 spor på alle klassetrin. Skolebussen er gratis til og med 4. klasse. Skolens elever er, udover Harte-børn, også fra Ejstrup, Bramdrupdam, parcelhuskvarterene øst for Harte og længere inde i Kolding.

I forbindelse med Harte Skole ligger Harte Fritidscenter med idrætshal, mødelokaler og boldbaner.

Foruden Harte Skole findes 2 uddannelsessteder i Harte:

- Produktions- og Udviklingshøjskolen tilbyder erhvervsgrunduddannelser efter folkeskolen.
- Heldagsskolen på Elmegården er for børn med forskellige sociale problemer og indlæringsvanskeligheder. Der er fra 1.-7.klassetrin på skolen.

Harte landsby er kendetegnet ved, at boligerne i landsbyen ligger i mindre grupper med grønne områder imellem. Dette skyldes det meget kuperede terræn.

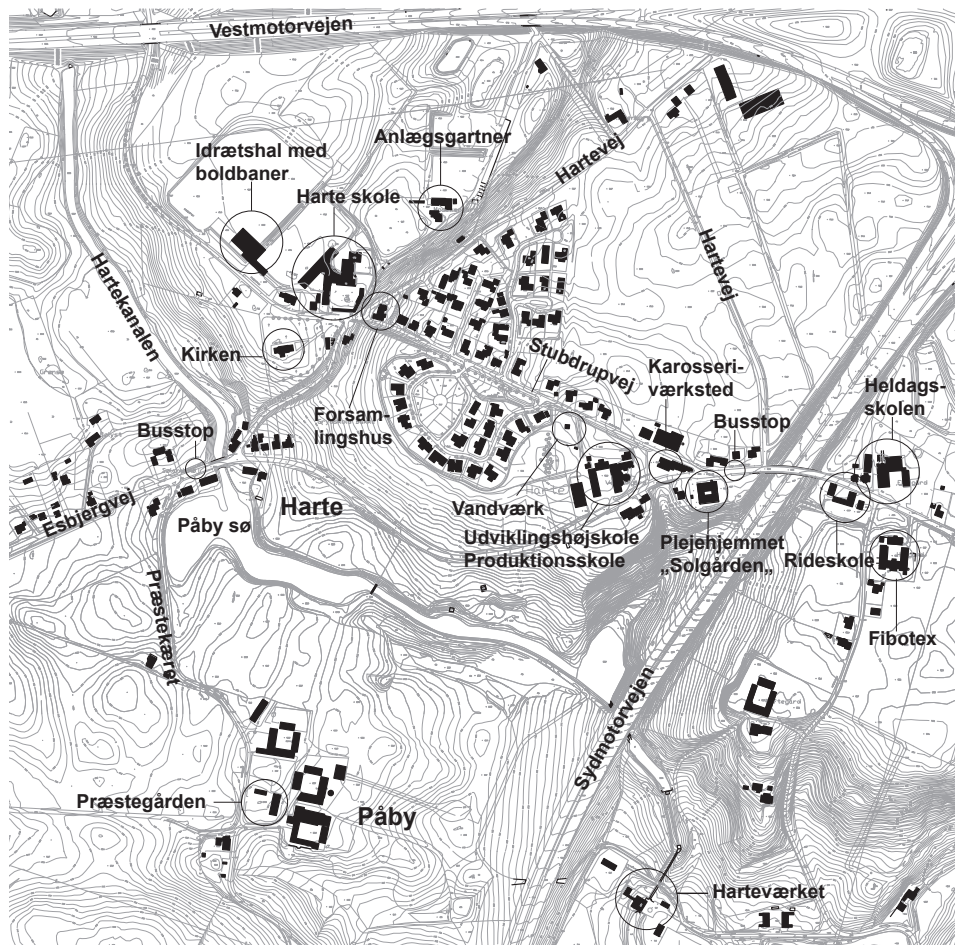
Fra den østligste del af Harte, langs

Esbjergvej ind mod Kolding, er landsbyen de sidste 10 år udbygget med nogle store parcelhusudstykninger. Med disse parcelhusområder er Kolding vokset næsten ud til Harte. Der er således kort afstand mellem parcelhuskvarterene og de første gårde i Harte.

I Harte findes et par enkelte mindre virksomheder, som er en integreret del af livet i landsbyen.

Hartekanalen mellem Harte og Påby løber mod øst. Her i bunden af ådalen ledes vandet ind i Harte Elværk, det første vanddrevne elværk i Danmark. Værkets bygninger er fredede, og stedet fungerer i dag som arbejdende museum.

Nord for Harte, på den anden side af motorvejen, ligger Harte skov og Brødsgård Landbomuseum. Se iøvrigt afsnittet om kulturhistorie s.10.

Aktiviteter i Harte

Parcelhuse på Grydskold Bakke

Esbjergvej ned mod Påby Sø

Et landsbysamfund nær Kolding by

Befolkningsudvikling

Indbyggertallet i Harte er jævnt stigende. Der er bygget en del parcelhuse de sidste 6 år, så mange familier med børn er flyttet til byen. Derved er Harte Skole sikret elever et stykke ud i fremtiden.

Årstal	Indbyggertal
2003	3438
2000	3382
1995	3140
1990	3014
1985	2760

Erhverv i området

I Harte by findes et karosseriværksted, der laver lad til lastbiler, og et mindre stålwarefirma, der laver siloer. Der findes ligeledes et anlægsgartneri og en beklædningsvirksomhed.

Koldings store erhvervsområde grænser helt op til Harte mod øst, langs Esbjergvej. Her ligger nogle store virksomheder og haller, som er ude af størrelsesmæssige proportioner med landsbyens bygninger og gårde.

Ønsker:

Der er ikke ønsker om flere industrier eller håndværksvirksomheder i Harte.

Børn og unge

Børnepasning:

Der er ingen dagpleje i Harte. Den nærmeste institution er Brogårdshaven. Der ligger flere institutioner længere ind mod Kolding, uden for Harte.

For de mindste er der legestue to

Harte Idrætsforening/Hallen

gange om ugen i præstegården. For skolebørnene er der skolefritidsordning på Harte Skole til og med 3. klasse. Derefter tilbyder Idrætsforeningen et værested for børnene. Efter 7. klassetrin fordeler skolebørnene sig på 5-6 forskellige skoler i Kolding, eller de tager på efterskole.

Unge: Fra børnene er ca. 14 år begynder de at tage til ungdomskolerne i Kolding. Mange unge flytter efter folkeskolen på kollegium eller lejede værelser i Kolding.

Ønsker:

Der er ønske om etablering af en vuggestue/børnehave i Harte.

Ældre

Plejhjemmet Solgården ligger i Harte. Her er plads til 18 beboere, fortrinsvis demente ældre. Det lille plejehjem er ikke tidssvarende indrettet, og der er derfor planer om, at plejhjemmet skal nedlægges.

Ønsker:

Plejehjemmet bør bevares som værested, evt. i en anden form end i dag. Det kunne være som dagcenter eller værksteder for de ældre eller evt. for alle landsbyens borgere.

Dagligvarehandel

Der er ingen butikker i Harte. Handel foregår i Kolding by og i Kolding Storcenter.

Fritids- og foreningsliv

I Harte findes et rigt foreningsliv bl.a repræsenteret af beboergruppen

Hartegruppen, hvor der samarbejdes med landsbyerne Ejstrup, Stubdrup, og Påby. Derudover findes der sanggruppe, husmoderforening, lystfiskerforening, pensionistforening, og en forening til bevarelse af Harteværket. Desuden er der foredragsforening og aktiviteter i præstegården og kirken. Bogbussen kommer én gang om ugen.

Børn og unge har mulighed for at gå til spejder og ridning samt være medlem af Idrætsforeningen.

Idrætsforeningen i Harte er meget aktiv. Sammen med Harte Skole er Idrætsforeningen omdrejningspunktet i landsbyen. Der er gode forhold med boldbaner, hal og mange arrangementer for børn og voksne.

Harte Nyt, et samlet lokalblad og sogneblad, udgives ca. 5 gange om året.

Ønsker:

En "landsbyens opslagstavle", hvor arrangementer og nyheder kunne slås op. Dette kunne både være en fysisk opslagstavle et sted i byen og en hjemmeside på nettet.

Udvikling af et kvarterhus/mødested/netcafé. Dette kunne f.eks. indrettes i Solgården, hvis plejhjemmet nedlægges.

Den nyligt nedlagte Bogbus er savnet og bør genoprettes.

Da Idrætsforeningen har så stor betydning for det sociale liv i Harte, er det vigtigt, at foreningen fortsat sikres.

Harte Forsamlingshus

Landskab

Landskabet omkring Harte og Påby er meget bakket og dramatisk. Det er præget af både istidens ådale og menneskets indgriben i naturen. Det meste af Harte er placeret på den store morænebakke Grydskold Bakke nord for Hartekanalens. En lille del af landsbyen, kaldet Lille Påby, ligger for foden af bakken ved kanalen.

Påby ligger syd for Harte og kanalen. Her er landskabet blødere bakket end nord for kanalen. Hele området langs kanalen er en del af et større grønt forløb med markante ådale, der starter nord for Harte ved Donssøerne. Ved Harte drejer dalstrøget og fortsætter mod øst. Udfør Alpedalen, en stejl sideslugt, løber ådalen sammen med Kolding Ådal.

Det bakkede landskab omkring Harte landsby er præget af marker med lunde og levnedegne. Særligt mod syd, i ådalen langs bækken, er der meget frodigt. Her er græsningsmarker og rekreative stier. Nord for landsbyen flader landskabet ud og består af marker med et par levnedegne, og enkelte træerækker i markskellene. Nord for byen mødes de to motorveje mod vest og mod syd i en stor sammenfletning.

Arealerne syd og vest for Harte er udlagt til "særligt naturområde" i amtets Regionplan 2001-2013. Det betyder, at fredningsinteresser skal tilgodeses. Ved opførelse af nybyggeri skal omgivelserne prioriteres højt. Hele den skrånende del af Grydskold Bakke samt arealet langs Harte kana-

len er udpeget som "naturområde", hvor der ikke må opføres bebyggelse.

Harte landsby gennemskæres af den sydgående motorvej, som delvist er anlagt i en naturlig slugt. Derfor ligger motorvejen dybt nede i forhold til landsbyen, men høres alligevel over det meste af byen. Dette behandles yderligere under afsnittet om miljø s.14.

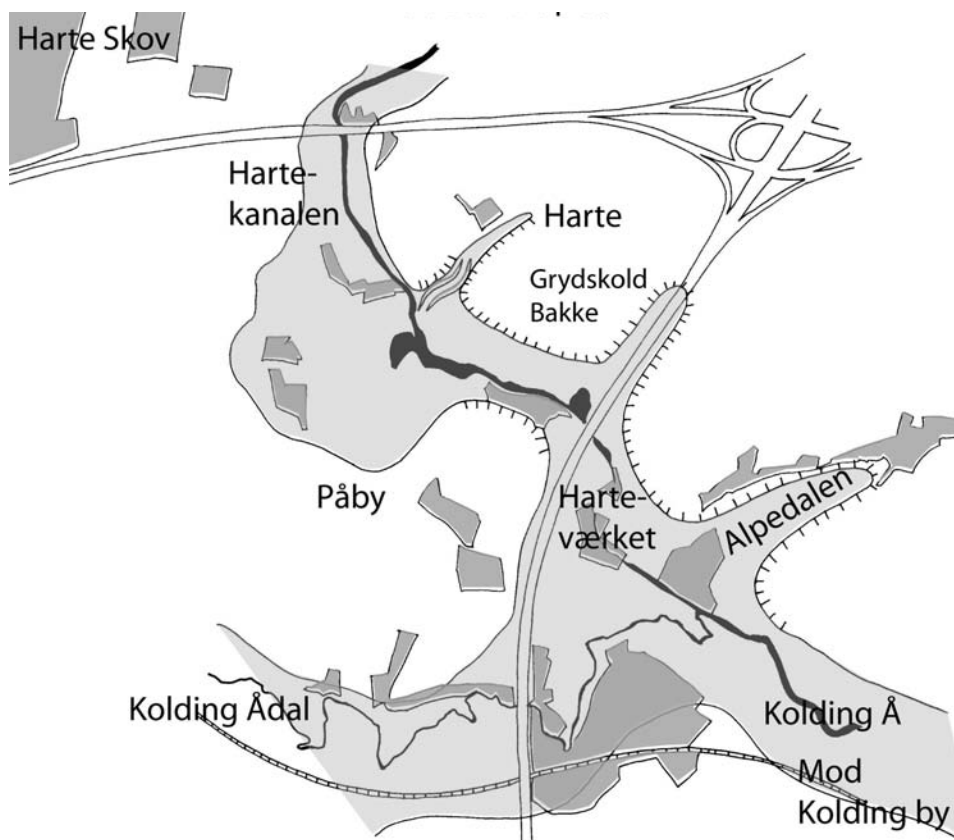
Fra ådalen ses Harte Kirke og Udviklingshøjskolens bygninger og tage. Fra dalen kan tagene fra den nye

parcelhusbebyggelse på toppen af Grydskold Bakke ses.

Ønsker:

Der er ønske om at stisystemet udvides, så den meget rekreative ådal bliver mere tilgængelig. Disse ønsker er yderligere behandlet i afsnittet om trafik s.13.

Der ønskes endvidere bedre information om områdets natur og historie, bl.a. om kanaludgravningen til Harteværket. Dette kunne ske i form af informationstavler og foldere.

Udsigt fra Esbjergvej ned mod Påby

Fra Påby op mod Grydskold Bakke

Beplantning

I amtets regionplan nævnes nogle beskyttede sten- eller jorddiger omkring Harte: Fra kirkegården mod vest ned mod dalen og fra midt på Stubdrupvej mod nord, og et par stykker nord for byen, som løber på skrå mellem de to motorveje. Ved Påby ligger ligeledes et par stykker. Se det nedenstående kort.

På digerne er bevaringsværdige, levende hegn. Derudover er træerne langs Hartevej nordøst for byen også meget smukke og karakteristiske i det blødt bakkede landskab.

Bevaringsværdige træer

De store træer ved Udviklinghøjskolens have ud mod Stubdrupvej er bevaringsværdige. De bør plejes og beskæres nænsomt, så de får optimale vækstbetingelser. Samme behandling bør træerne langs Præstekæret have. Disse træer er en del af en tidligere allé mod Påby. Beplantningen omkring kirkegården er også karakteristisk. Disse træer er fredede under gældende kirkeregler.

På kortet er desuden vist et par karakteristiske enkeltstående træer, som er bevaringsværdige, bl.a. træerne i skolegården, et stort træ i haven på Stubdrupvej 128 og et gammelt vejtræ ved søen.

Langs Stubdrupvejs sydlige side er der for nylig blevet plantet en lang række Ahorn i forbindelse med det nye parcelhuskvarter. Træerne er endnu unge, men gror godt og vil med tiden blive en smuk indramning af landsbyens hovedgade.

Ønsker:

Den nyplantede række af Ahorn træer bør fortsættes ned til de gamle træer i Udviklinghøjskolens have. Der er i dag et lille slip i træækken ved Vandværkets grund. Med tiden vil der kunnes opleves en flot, ubrudt markering af hele landsbyens hovedgade.

Den tidligere allé langs Præstekæret mod Påby bør genetableres. Generelt ønskes der plantning af flere alléer, fordi alléer opleves som flotte elementer i landskabet.

Vandhuller

Hvor Harte kanalen krydser Esbjerg-

vej, snævrer dalstrøget meget ind. Her er kanalen blevet opdæmmet til den lille Påby Sø. Efter at have krydset den sydgående motorvej føres kanalen gennem Harteværket. Harte kanalen og den lille opdæmmede sø udgør en stor attraktion for Harte, visuel og rekreativt. Sydvest for Harte Kirke, hvor dalen er bred, ligger Grønsøen, et moseområde, som i dag er næsten tørlagt pga. tilgroning. Under det øverste lag tætte dynd er dog stadig dyb mose.

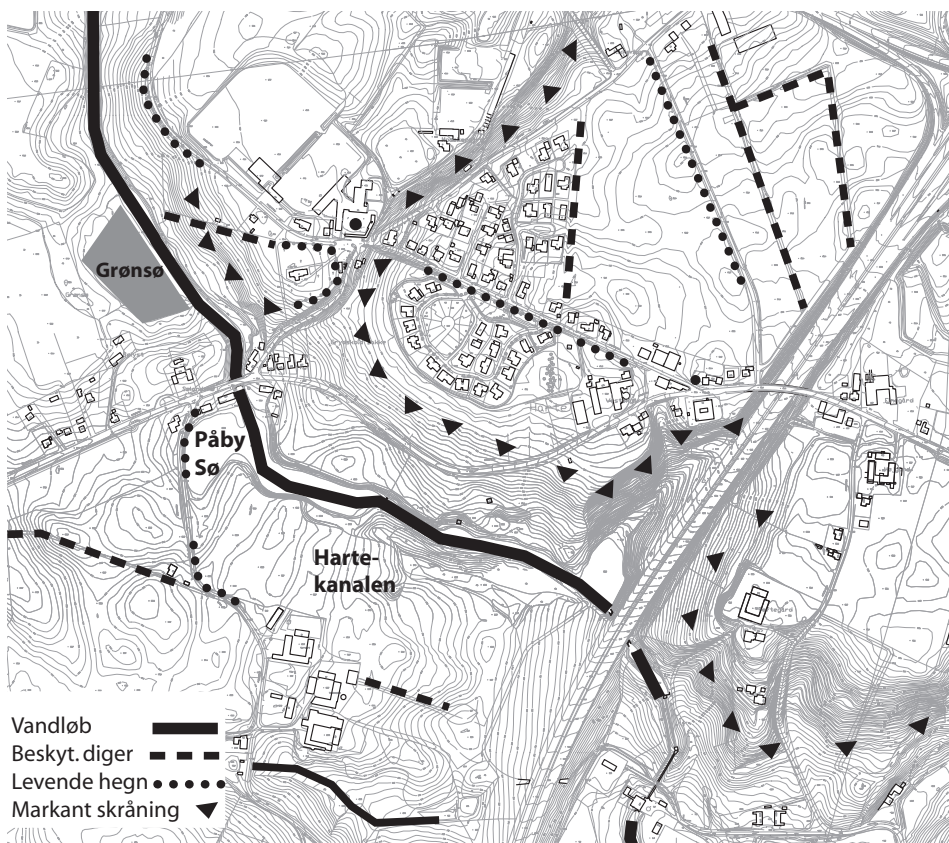
I Påby løber en bæk nedenfor præ-

stegården. Buskads og træer omkring bækken har gjort den delvist utilgængelig. Til gengæld er der et stort fugleliv i træerne langs bækken.

Ønsker:

Kanalen og den lille sø bør løbende vedligeholdes og oprensnes. Området langs åen bør gøres mere tilgængeligt ved at udbygge det eksisterende stisystem.

Den lille bæk ved Påby kunne gøres mere tilgængelig og attraktiv ved en beskæring af den megen bevoksning.

Karakteristiske landskabselementer

Nyplantede træer langs Stubdrupvej

Træet i skolegården

Bevaring, byggeskik og kulturhistorie

Harte

I Kommuneatlas Kolding gives følgende karakteristik af landsbyen Harte:

"Den oprindelige landsby lå et stykke øst for kirken omkring krydset ved Esbjergvej/Alpedalsvej. I dag gennemskæres byen imidlertid af motorvejen og fremtræder meget splittet. Endvidere er industrikvarteret øst for Harte vokset næsten helt ud til landsbyen, og omgivelserne er ikke videre charmerende. De få gårde, der endnu ses i byen, er for størstedelens vedkommende meget ombyggede. Langs Stubdrupvej op mod kirken ligger der en række nybyggeri og en lille parcelhusenklave. Vejkrydset ved kirken opfattes i dag som kernen i landsbyen. Det skyldes koncentrationen af de fælles anlæg: skolen, forsamlingshuset og kirken. Denne lille samling huse er dog ikke i stand til at fastholde et bymæssigt præg, og krydset fremtræder noget opløst.

Den sidste enklave ligger neden for Mosebakken og består af ældre småhuse og enkelte parcelhuse, der alle ligger i læ af skrænten langs Esbjergvej. Umiddelbart syd for Esbjergvej er Skallebæk dæmmed op og danner en lille sø. Syd for Esbjergvej ligger Præstekæret med træækken langs søen, og her er landsbyens mest charmerende udsigt, med småhusene ved søen og kirken højt på bakken."

(Siden atlassets udgivelse i 1991 er også Esbjergmotorvejen kommet til nord for landsbyen – red.)

Ved Påby Sø

Påby

Kommuneatlasset beskriver Påby således:

"Landsbyen Påby betegnes som en uregelmæssig vejforteby. Den ganske lille landsby består af tre store gårde, præstegården og en enkelt, fritliggende bygning, der sandsynligvis er et tidligere stuehus. Ankomsten til Påby kan kun ske via Præstekæret, som løber fra Esbjergvej mod syd uden om en lille sø, der er dannet ved en opdæmning af Skallebæk. Langs Præstekæret står en tæt række træer, der skaber en fin indramning af søen. Ved Præstekærets begyndelse er der en flot udsigt over vandet i retning mod Harteværket. Fra vejen er der også en flot udsigt over Harte landsby på plateauet over Esbjergvej. Gårdene i Påby er alle store og ligger ganske tæt. Midt i enklaven ligger den smukke, gulkalkede præstegård, som sandsynligvis er fra sidst i 1700-tallet. På facaden er dørene indrammet med et hvidt, optrukket søjlemotiv."

(Den nævnte fritliggende bygning er ikke et tidl. stuehus, men bygget som asyl for enlige kvinder. Asylet lukkede i 1920-erne. -red.)

I Kommuneatlas Kolding er vist fredede bygninger og bygninger med høj og middel bevaringsværdi i Harte og Påby. I Harte er kun kirken fredet, mens præstegården i Påby har en høj bevaringsværdi. Derudover er fire gårde og et par huse, bl.a. forsamlingshuset, registreret med middel

Præstegården i Påby

bevaringsværdi. Harte Elværk er også fredet. Se kortet s.9.

Det bakkede landskab i Harte bevirker, at der kun kan ses mindre dele af byen ad gangen. Der er mange forskellige byggestilarter repræsenteret i landsbyen, og på grund af det dramatiske terræn findes der mange haver i flere etager.

Kirken i byen ligger højt, men i læ af Grydskold Bakke. Derfor er den mest synlig langt fra mod syd og vest, - fra Grønmosen.

Rundt om i landsbyen findes 10-12 husmandshuse fra 1930-erne i traditionelt rødstensbyggeri.

I 1990-erne er der kommet 2 større parcelhusudstyknings til på toppen af Grydskold Bakke og langs den vestlige del af Hartevej.

Tagene fra Grydskoldbebyggelsen kan ses fra hele den sydlige del af ådalen. De fleste tage er sorte, men enkelte skiller sig ud ved at være røde.

Parcelhuskvarteret langs Hartevej ligger mere plant end Grydskoldkvarteret, da landskabet her langsomt begynder at flade ud i blødere bakker.

Gårdene i byen ligger spredt, de fleste på østsiden af sydmotorvejen. De fleste gårde er meget ombyggede og har funktioner som skoler, privatboliger og firmavirksomhed.

Kun gårdene i Påby har aktivt landbrug.

Højgård med virksomheden Fibotex

Bevaringsværdige sammenhænge:

I Harte og Påby findes fire bymæssige eller kulturhistoriske helheder, som er interessante. Ved udbygning i Harte bør der i disse områder tages særlige hensyn, så kvalitetene i de forskellige områder bevares og styrkes.

Bymæssige helheder:

1. Landsbycentrum

Hartes samlingspunkter ligger omkring vejkrydset ved kirken, skolen og forsamlingshuset. Stedet er fysisk temmelig diffust, men her er de fleste fællesaktiviteter for borgerne samlet. Terrænet skaber en skålform, som bygningerne ligger omkring. Forsamlingshuset ligger ud til vejen, mens kirken og skolen ligger tilbagetrukket. Kirkegården ligger rundt om kirken, men p-pladsen foran trækker kirken yderligere væk fra krydset. Skolegården ligger ud til krydset og er adskilt fra vejkrydset med en mur. Det sidste hjørne i vejkrydset er uden bebyggelse, og ligger lidt hævet over krydset.

Ønsker:

Det forslås at styrke og udvikle stedet, så Harte får et tydeligt samlingspunkt. Se forslaget s. 11

2. Omkring Påby sø

Det lavest beliggende område i Harte er omkring Påby Sø. Her ligger 10-12 huse, som udgør en lille sammenhængende landsbydel. Husene ligger op ad Grydskold Bakke. De sydvendte facader vender ud mod søen og de frodige søbredder. På den ene side af vejen ligger 4-5 arbejderhuse fra

omkring 1930-erne i røde mursten. På den anden side ligger 3-4 meget store parcelhuse, med åbne haver helt ned til søkanten. I denne lille gryde i landskabet høres motorvejen næsten ikke.

3. Påby

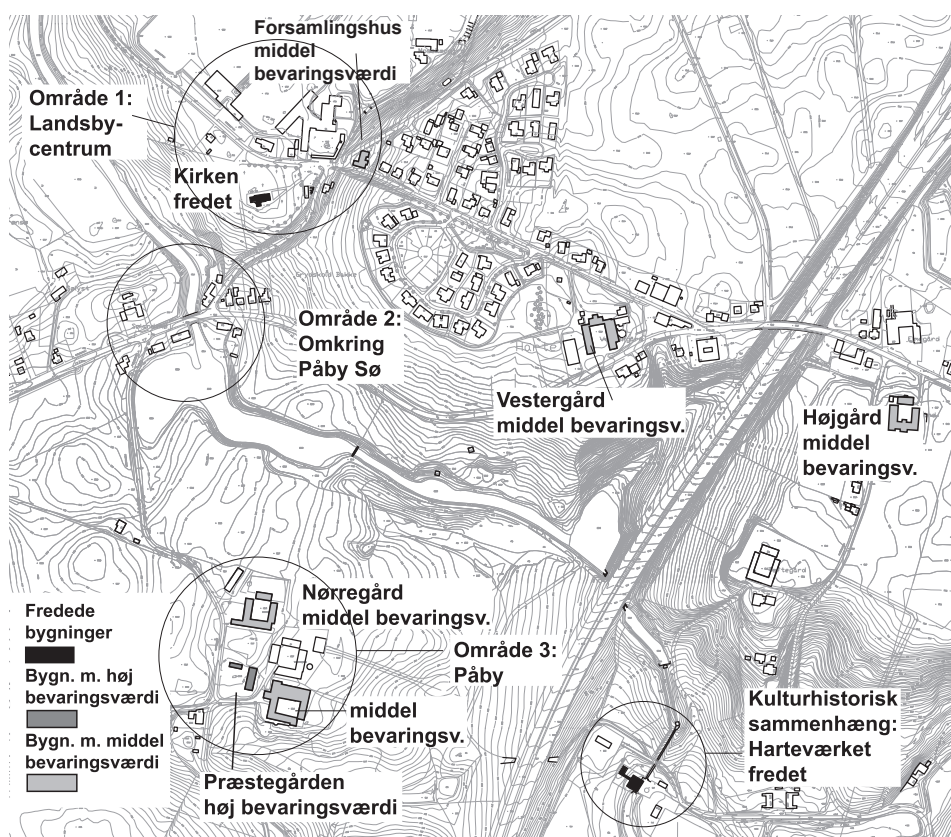
Påby består af 3-4 tætliggende gårde, præstegården og et enkelt stuehus. Det meste af Påby ligger omgivet af træer og levende hegn, så man kun enkelte steder kan se ud i ådalen. Den lukkede bevoksning og de tætliggende gårde gør Påby til en lille verden for sig selv. Støjen fra motorvejen

høres dog tydeligt.

Lige syd for præstegården falder landskabet ned mod en lille bæk med træer og meget buskads omkring. Her er et livligt fugleliv. Fra Påby kan man ad en marksti komme gennem et par smålunde under motorvejen og ned til Harteværket.

Ønsker:

Der bør tages hensyn til Påby ved en evt. fremtidig byudvikling. Områdets karakteristika bør bevares.

Bevaringsværdige bygninger og bymæssige/kulturhistoriske helheder

Landsbycentrum - Området mellem kirken og skolen

Kulturhistoriske helheder:

1. Harteværket

Fra Kommuneatlas Kolding:

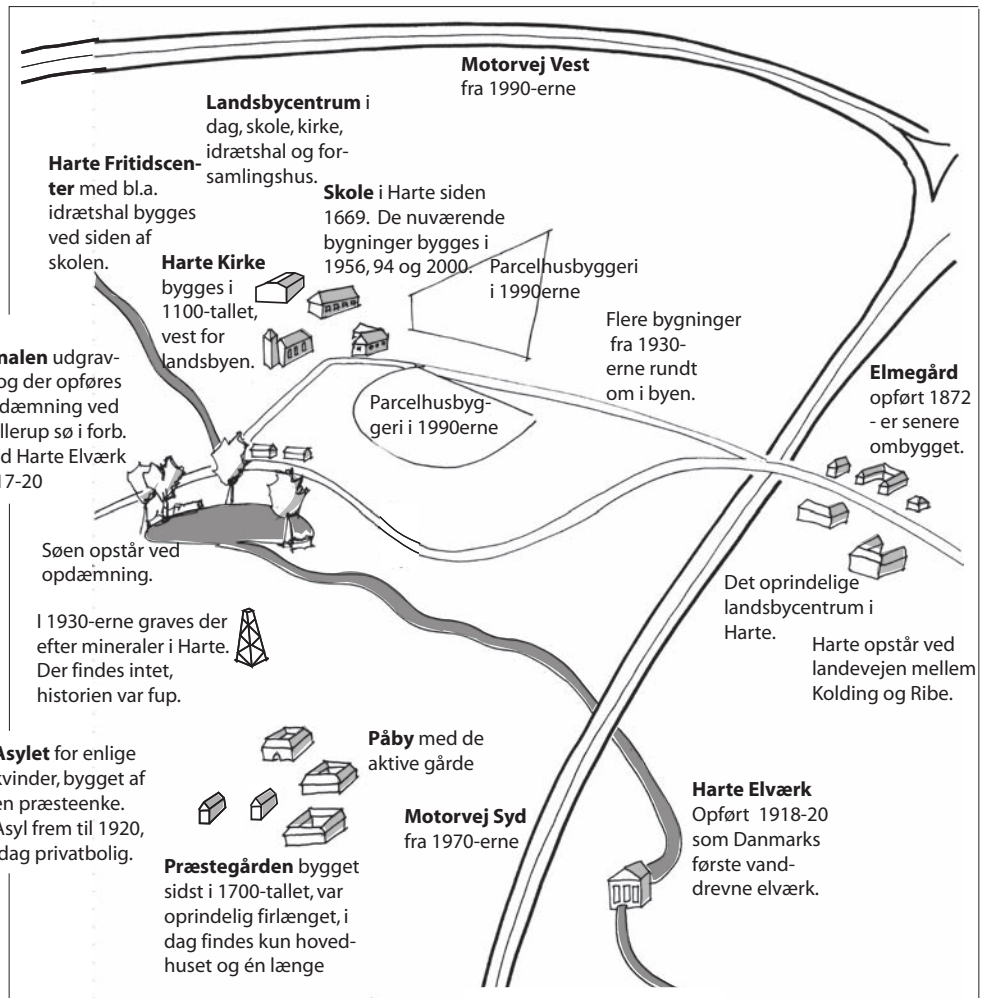
"Det kuperede landskab omkring Kolding gav mange steder muligheder for udnyttelsen af vandkraften i åerne. Langt tilbage i historien har møller og mølleanlæg således udgjort en del af landbebyggelsen. I 1920 stod landets første vandkraftanlæg færdig lidt syd for Harte efter omlægning af Vester Nebel og Almind Å. Stigende energibehov og omfattende arbejdsløshed var baggrunden for, at det store anlægsarbejde blev sat i gang. Anlægsprojektet blev udarbejdet efter idé af en lokal ingeniør, Mikkel Thomsen, og den smukke og enkle kraftværksbygning med de karakteristiske vinduespartier blev tegnet af arkitekt Ernst Petersen."

Harte Vandkraftværk er et vigtigt stykke kulturhistorie for Harte og omegn. I sin tid kunne Harteværket dække næsten halvdelen af Kolding by og oplands forbrug af el, men i dag udgør produktionen kun omkring 1 % af forbruget i Kolding by.

Det karakteristiske elværk er opført i røde mursten med mange arkitektoniske detaljer. Det ligger meget smukt placeret i de kuperede dalstrøg, sammen med tjenesteboligerne til værket. Ved Stallerup Sø nord for Harte byggede 350 arbejdere med håndkraft dæmningen, som skaber det vandservoir, hvor Harteværket får sit vand fra. Vandet føres via Hartekanal til værket.

Harteværket er et arbejdende museum, hvor værket forsat er i drift og producerer strøm til indbyggere i Kolding og omegn. Samtidig er det åbent for gæster, der vil se det gamle elværk. Det er de oprindelige maskiner og turbiner fra 1920, som stadig fungerer upåklageligt i produktionen af el.

I 2001 blev Harteværkets produktionsbygninger fredet af Kulturarvstyrelsen.

Kort over Hartes historiske udvikling

2. Harte Skov og Landbomuseet

Nord for Harte, på den anden side af Esbjergmotorvejen, ligger Harte Skov og Brødsgaard museum. Skoven er et større skovrejsningsprojekt, startet i 1991. Skoven er blandet af forskellige løvtræer og nåletræer, og fremstår åben med flere græs-

Harte Værket

ningsoverdrev mellem træerne. Som noget særligt har man bevaret de gårde, som jorden tidligere var knyttet til. En af disse gårde er Brødsgaard, hvor et tidligere privatejet landbomuseum er ved at blive indrettet. Museet er i dag en selvejende institution og er under udvikling bl.a. med hjælp fra lokale støtter.

Arbejdere anlægger vandrøret til værket

Foto Kolding Stadsarkiv

Nænsom byudvikling

Byudvikling

Byudviklingen i og omkring Harte er de sidste 5-10 år gået meget stærkt. Der er kommet 2 nye parcelhusområder i Harte landsby. Derudover er der kommet 2 store parcelhuskvarterer øst for Harte, ind mod Kolding. Med disse områder er Kolding og Harte næsten vokset sammen.

Der er i Kolding Kommuneplan 2001-2009 planer om at bygge flere boliger i Harte. De områder, der nævnes, er vist på kortet på denne side. Aktuelt ser et byggefirma lige nu på mulighederne for at bygge tæt-lav og åben-lave boliger på det store udlagte område bag Stubdrupvej.

Ønsker:

Den fremtidige byvækst bør gå knap så stærkt, som det er sket de sidste 6 år.

Udviklingen skal ske med henblik på at bevare Harte som selvstændig landsby, så den ikke bliver opslugt af Koldings parcelhuskvarterer.

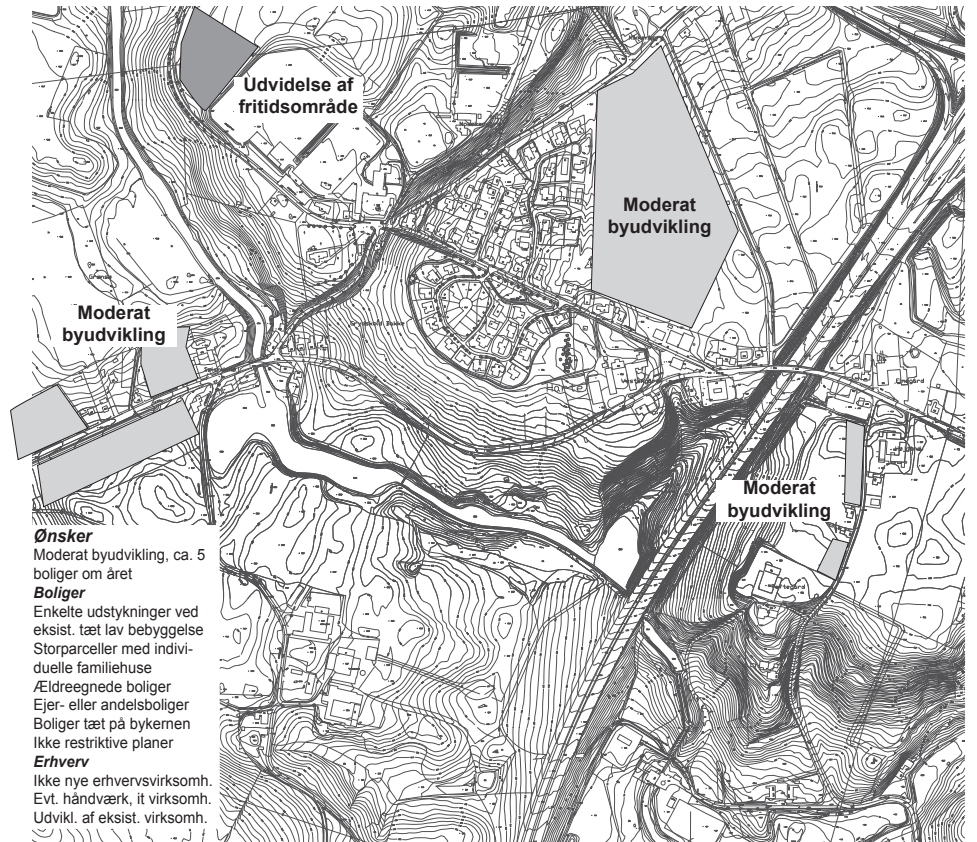
I udviklingen af byen bør evt. nye udstykninger placeres med megen omtanke. Der bør arbejdes mod at placere få huse enkelte steder i landsbyen, så den får et mere samlet helhedsindtryk.

Det skal undgås at få flere ensartede parcelhuse, og der ønskes *ikke* boligblokke eller små parceller med tæt/lav. I stedet ønskes der fritliggende storparceller, med individuelle prægede familiehuse og ældrevenlige boliger med grønne kiler ind mellem ejendommene. Mindre husdyrhold er velkommen på storparcellerne.

Eventuelle lokalplaner bør ikke stilles alt for snævre rammer for udformningen af bygningerne.

Landsbycentrum

Som beskrevet på side 9 ligger Hartes samlingspunkter ved kirken, skolen og forsamlingshuset. Stedet er diffust, men kunne gøres langt mere attraktivt og samlet. En fornyelse af området skal naturligvis ske i samarbejde med

Forslag til placering af evt. nye boliger

brugerne, altså kirken, skolen og forsamlingshuset, og der skal tages højde for børnenes sikkerhed.

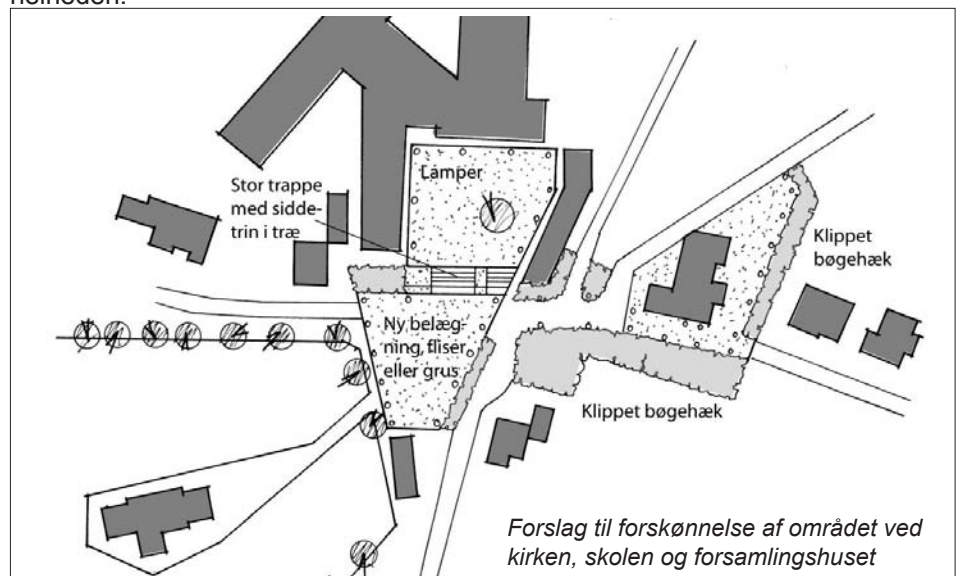
Forskønnelse af centrum:

Ved at lave en samlet belægning, f.eks. grus, chausésten eller fliser på kirkens p-plads, over vejen og i skolegården, samles stedet til en byplads. Belægning kan gentages foran forsamlingshuset, så det bliver en del af helheden.

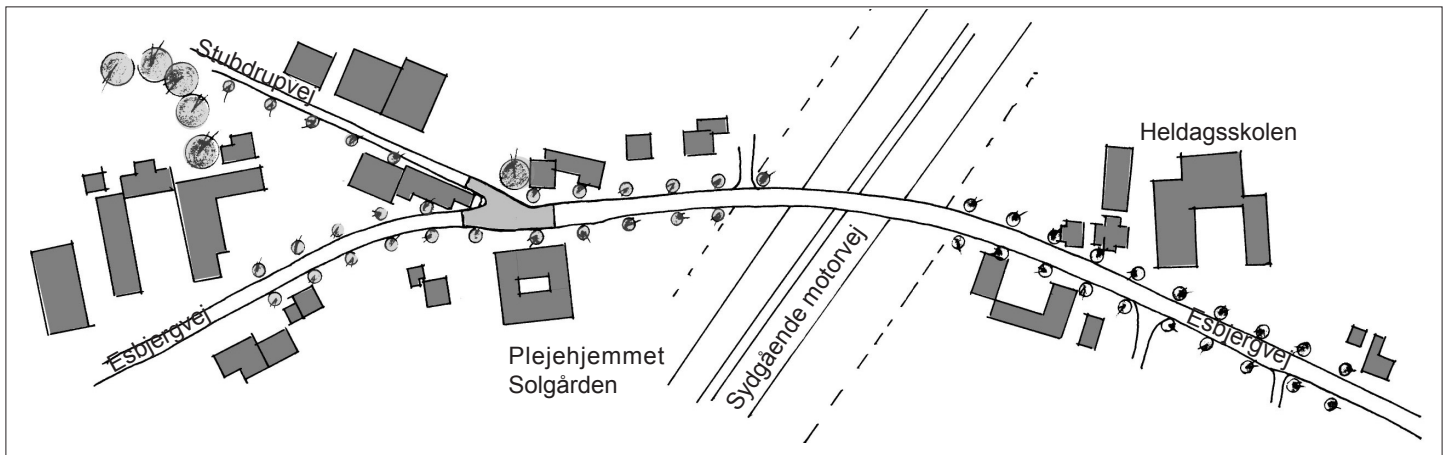
Ind mod skolegården er der et niveau-spring, som kunne udnyttes til en stor siddetrappe med ramper.

Hele området indrammes af ensartet beplantning, f.eks. klippet bøgehæk og ens parklamper. Derved opnåes et samlet udtryk, som stedet ikke har idag.

Belægningskiftene i vejbanen vil også medvirke til, at bilisterne er mere opmærksomme i vejkrydset.

Forslag til forskønnelse af området ved kirken, skolen og forsamlingshuset

Forslag til forbedret ankomst til Harte

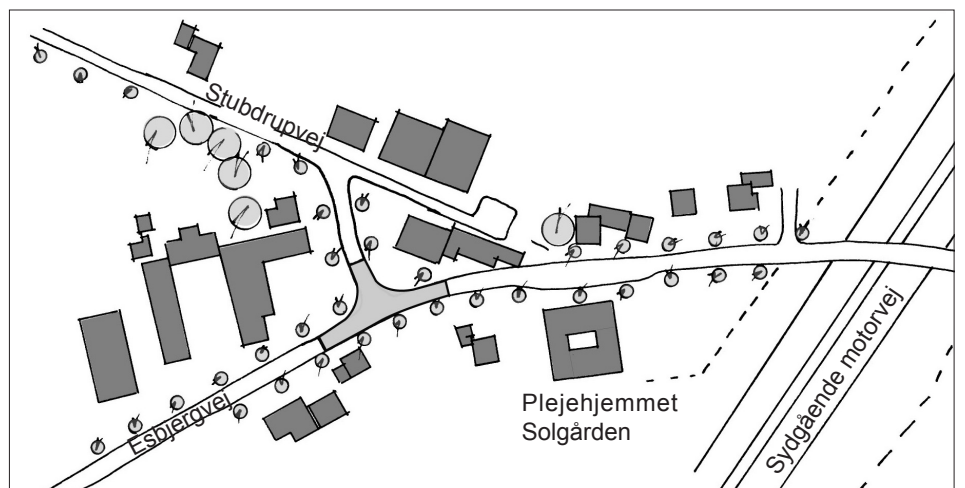
Ankomst til Harte

Ankomsten til Harte fra Kolding by er ikke særlig tydelig. Dette skyldes flere ting. De store parcelhuskvarterer øst for Harte er næsten vokset ud til landsbyen. Som trafikant oplever man ikke at køre ud af Kolding, inden man ankommer til den første landsby. Efter at være kørt over motorvejsbroen ligger der et par enkelte huse langs Esbjergvej, inden man igen er ude i det åbne land.

Esbjergvej og Stubdrupvej danner efter motorvejsbroen et Y-kryds. Dette kryds er den egentlige vestlige indkørsel til byen. Y-krydset er rodet og udefineret, hvilket er med til at sløre ankomsten til Harte.

Ønsker:

Med en allé af træer langs Esbjergvej og et belægningskift i Y-krydset kan det tydeliggøres, at dette sted er særligt, - det er ankomsten til en selvstændig landsby. Imidlertid er Y-krydset også meget

Forslag til ny vejføring og forbedret ankomst til Harte

trafikeret og uoverskueligt, og særligt for skolebørnene er det et farligt sted at skulle krydse landevejen. En løsningsmulighed kunne være at flytte Stubdrupvejs udkørsel ned mellem Produktionskolen og smeden. Dette ville give et langt mere overskueligt kryds, med bedre mulighed for trafiksikring.

Temaet med træbeplantning og belægningskift vil lige såvel kunne bruges ved denne vejløsning.

Ankomst til Harte fra øst

Udkørsel af Harte mod øst

Trafik

Biltrafik

Vejnettet i Harte består primært af den øst-vestgående Esbjergvej, Stubdrupvej og den nord-syd gående Hartevej. Stubdrupvej er byens hovedgade, som mange af landsbyens huse ligger ud til. På vejen må der køres max. 30 km i timen, men beboerne oplever ofte, at der bliver kørt for stærkt gennem byen.

Ønsker:

En hastighedsvurdering af trafikken på Stubdrupvej. Bedre hastigheds-skiltning og etablering af vejchikaner på Stubdrupvej. Lys på vejchikanen ved busstoppet på Esbjergvej ved Påby sø. Byskiltene ved kanten af landsbyen får påsat navnet Harte.

Kollektiv trafik

Der er to stoppesteder for rutebilen i Harte. Ét ud for plejehjemmet og ét hvor bækken og Esbjergvej krydser hinanden. Der er ca. 13 afgang i døgnet, i weekenden færre. Rutenettet for Koldings bybusser går ca. 2 km fra Harte.

Ønsker:

Læskur ved plejehjemmets busstop, og at busstoppet flyttes hen til p-pladsen. Afgangstiderne for busserne bør afpasses bedre til skolens og virksomheders mødetider, og der ønskes flere afgang i weekenderne. Koldings bybusser forlænger deres rute ud til Harte Skole og Idrætshal.

Skolevejen

Mange børn kommer til Harte Skole fra parcelhuskvarterene øst for Harte langs Esbjergvej. Der er kun cykelsti på en del af strækningen langs Esbjergvej.

Ønsker:

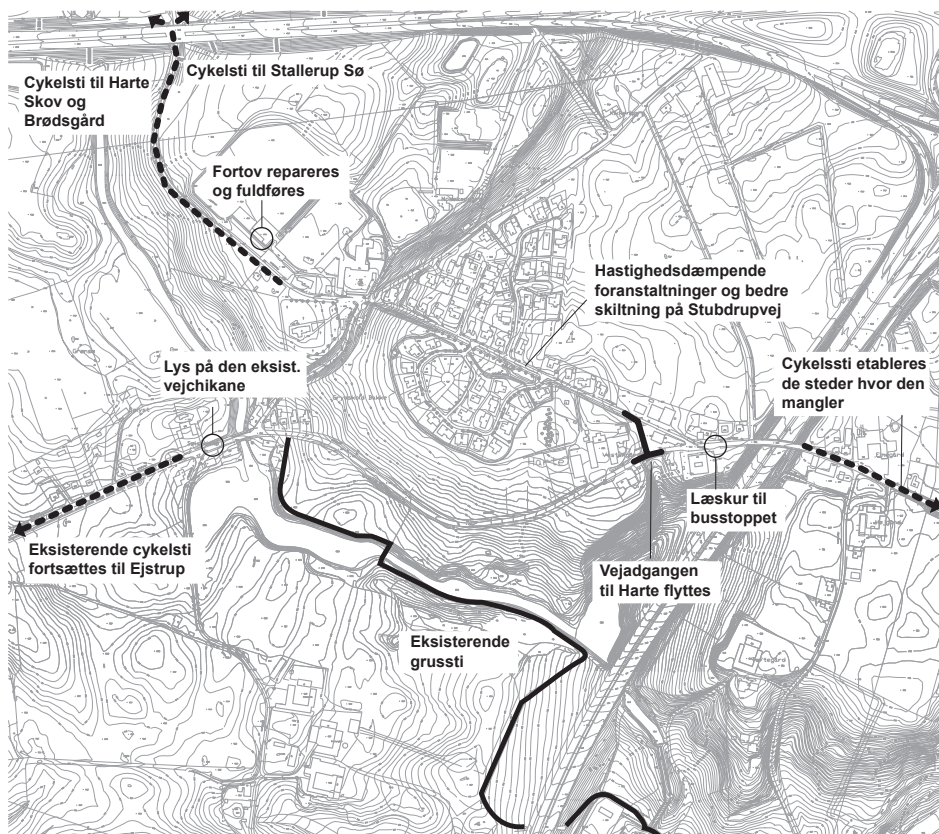
Etablering af asfalteret, oplyst cykelsti langs hele skolevejen for børnene. Stier til og fra skolen og sportshallen skal af sikkerhedsmæssige hensyn sikres en god kraftig belysning. Belægning og fortov ud for Idrætshallen skal rettes til og fuldføres.

Rekreative stiforbindelser

Der er ikke så mange rekreative stier omkring Harte, men mange gode muligheder i den flotte natur.

Ønsker:

Cykelsti ud til Harte Skov. Et forbedret stisystem omkring Stallerup Sø. Mod vest ønskes den eksisterende cykelsti langs landevejen forlænget til Ejstrup. Bedre stiforbindelser fra Harteværket ud til Kolding Å.

Ønsker til stier og veje i Harteområdet

Historisk billede af søen set fra kanalen

Harte Kirke

Foto i Kolding Stadsarkiv

Miljø

Støj

Nord for Harte løber den nye motorvej mod vest til Esbjerg. Den sydgående motorvej løber gennem landsbyen i en delvis naturlig dalsænkning. Over det meste af Harte og Påby kan støjen fra de to motorveje høres. Kun området ved den lille Påby Sø ligger så lavt, at bilstøjen næsten ikke opfattes. Dette lille område er omgivet af bakker, der beskytter mod støjen. I resten af byen høres begge motorveje døgnet rundt. Alt efter vindretningen kan begge motorveje være dominerende.

Ønsker:

Der er et stort ønske om en støjafskærmning langs de to motorveje. Langs begge motorveje forslås det at etablere et 8-10 m bredt beplantningsbælte på stykket fra Kolding Å, op til den store sammenfletning nord for Harte. Et beplantningsbælte vil ikke afhjælpe støjproblemet voldsomt, men psykologisk vil det have en meget stor effekt, at støjkløderne ikke er synlige i landskabet.

Der bør etableres støjværn langs motorvejen, hvor det er muligt.

Højspænding

Der løber to store højspændingsledninger øst og vest om Harte.

Ønsker:

Der er ønsker om, at de to højspændingsledninger bliver lagt i kabler i jorden, i stedet for at løbe som luftledninger.

Vand

Områdets beboere har en lokal vand-

Produktionshøjskolen på Esbjergvej

forsyning fra Harte-Påby Vandværk.

Kort over ønsket støjværn og kabellægning

Andet

Ønsker

Beboerne i området ønsker ikke, at der i fremtiden udlægges arealer til grusgravning og lign. formål i omegnen af Harte.

Kompostkedler bør stilles til rådighed af kommunen, for de borgere der ønsker det.

Motorvej Syd set fra Esbjergvej

Kort notat fra borgermødet d. 23. november 2004 i Harte forsamlingshus

Drøftelserne gav blandt andet følgende kommentarer til udkastet til perspektivplanen:

1. Det overvejende tema var trafiksikkerheden for skolebørn og bløde trafikanter i området
  - dels ved skolen ved aflevering om morgenen og dels
  - på de lokale veje der fører op mod skolen (Stubdrupvej, Hartevej, Esbjergvej mv.)
  - på Alpedalsvej
  - på Esbjergvej mod Vejlevej
2. Forslag til trafikale ændringer vedrørte
  - fremme etablering af alleer
  - udvidelse af veje så bilerne bedre kunne passere hinanden, men også
  - indførelse af trafikdæmpende foranstaltninger
  - anvendelse af en græsbetonstens belægning mellem asfalt og græsabat
  - forbedring af oversigtsforhold på Stubdrupvej
  - udbedring af vejen ved Fritidscentret
  - nuværende T-kryds Stubdrupvej/Esbjergvej skal forbedres
  - etablering af manglende 300 meter cykelsti langs Esbjergvej
  - støtte til planens forslag om at se på alternative løsninger af pladsen mellem Kirke, Skole og Forsamlingshus
  - udbygning af cykelstier for at man kan nyde det rekreative område
  - placering af oversigtskort ved naturstier mm.
3. Støjen fra de to motorvejsgennemskæringer af området skal dæmpes
4. Læskur ved Solgården savnes
5. Etablering af bybus til skole og fritidscenter indenfor skoledistriktet
6. Børnehave- og dagplejefaciliteter mangler i området (Tingstedhave har udlagt tre byggegrunde til mulig børnehave)
7. Lokal postkasse er fjernet af postvæsnet og savnes
8. Der bør findes en langsigtet løsning så Amtet ikke igen udlægger lokalområdet til sand- og grusgravning

Dette hæfte med udviklingsperspektiv for Harte er udarbejdet af Kontaktgruppen i Harte for at tilkendegive, hvorledes borgerne i området, mener landsbylivet og landsbymiljøet bedst kan styrkes og udvikle sig, og hvordan landskabs- og bygningsværdier bør beskyttes.

Kontaktgruppen håber, at hæftet vil blive et nyttigt værktøj for borgere, virksomheder, foreninger og kommune i arbejdet med fortsat at udvikle Harte som et attraktivt bynært bosætningssted.

Kontaktperson

Carl Hilger
Gammel Sandbjerg 31
6000 Kolding
Tlf. 75 53 23 64
Mobil-tlf. 22 19 88 87

